

Beretning for 2020 for Gjern Natur

2020 blev et år med krav til opfindsomhed. Pludselig stod det klart, at mange af de aktiviteter, vi i bestyrelsen havde planlagt eller påtænkt for året, måtte omtænkes eller udskydes til senere. I stedet skulle andre aktiviteter overtage deres plads, for stadig at holde gang i foreningen.

Året startede med et besøg i Væksthusene i Botanisk Have i Århus, hvor godt 40 personer fik en rundvisning gennem flere klimazoner og med mange spændende beretninger om planter tilpasningsevne for at overleve.

Allerede i 2019 startede Gjern Natur et projekt for at forbedre forholdene for insekter i området og dermed også for fuglene. Til infomødet var inviteret landmænd med jord indenfor tidligere Gjern kommunes område samt Morten DD Hansen til at orientere om de nuværende forhold for insekter. Naturkonsulent Hanne Juncker Friis orienterede om mulighederne for etablering af insektvolde i marken. Planteavlskonsulent Erik Pedersen orienterede om gavnlige virkninger af insektvolde i forhold til markdrift og viste ved eksempler, hvor man kunne placere insektvoldene.

Knap 70 landmænd havde taget mod invitationen og efterfølgende viste der sig en stor interesse for at få etableret et sådant tiltag.

Gjern Natur har leveret frø samt i en del tilfælde stået for såning, mens andre landmænd selv har sået frøene. Projektet fortsatte i efteråret og er stadig i gang, så man kan nå at melde sig til endnu, skulle man have et lille hjørne eller en stribe jord, der kan afses til en insektvold.

Indtil videre er der etableret flere km insektvold og disse har både sommeren 2019 og 2020 været godt besøgt af insekter. Flere insektvolde er på trapperne i indeværende år.

Den årlige generalforsamling blev afholdt i februar, efterfølgende holdt naturforvalter Karl Åge Dalbæk Andersen et spændene foredrag om især mårhunde og deres indtog i Danmark.

Omkring 65 deltog i generalforsamling og foredrag.

Som tidligere år deltager vi i Århus Universitets livestreaming-foredrag med de emner, der vedrører natur. Den 10. marts handlede foredraget om Fremtidens Natur, hvor professor i økologi Jens-Christian Svenning, fortalte om Jorden som en levende planet fyldt med mange forskellige livsformer. Men Jordens store befolkning presser nu naturen, og Jens-Christian Svenning fortalte om de konsekvenser, det ville have for den fremtidige natur.

Projekt Insektvold skulle have været fulgt op af et møde for haveejere om flere insekter og fugle i haven ved havearkitekt Laila Sølager. Dette møde måtte udsættes og gennemføres nu 3. november i år.

Da vi lige havde sundet os ovenpå udsigten til mange aflyste arrangementer i månederne fremover, besluttede vi i bestyrelsen i stedet at sende en hilsen ud til vore medlemmer i form af en lille pose med frø af insekttiltrækkende blomster i haven. Rigtig rigtig mange tog opfordringen til at gøre noget for insekterne og fuglene i haven op, så flere kg frø blev sået, forhåbentlig til glæde for både folk, fugle og insekter.

Vi fik mange positive tilkendegivelser, bl. a. denne:

”Aldrig har jeg haft så mange sommerfugle og bier i haven som lige nu - det er vildt dejlig.”

Den årlige affaldsindsamling kom til at strække sig over en længere periode, hvor mange har været behjælpelige med at indsamle affald i naturen. Poser og handsker har kunnet afhentes på centrale steder i området. Desværre måtte vi så undvære de hyggelige sammenkomster i forbindelse med affaldsindsamlingen.

I løbet af foråret 2020 fik vi også sat en del skraldespande op, som nu tømmes af frivillige fra Gjern Natur. Skraldespandene står steder, hvor mange folk kommer forbi, så håbet er at man som forbigående vil bukke sig ned og samle evt affald op og deponere det i spanden. Det hjælper både naturen og ens egne mavemusklers.

Med de mængder affald, der bliver afleveret, kan vi se, at det allerede nu gør en forskel i naturen og håbet er på sigt, at vi til den årlige affaldsindsamling kan nøjes med den hyggelige sammenkomst, og at al affaldet allerede er samlet og lagt i de opstillede skraldespande. Det er nok stadig ønsketænkning, men det går den rigtige vej. Vi har stadig et lager af skraldespande, så skulle man have lyst til at adoptere en sådan og har en placering til affaldsstativet, sætter vi den gerne op samt leverer affaldsposer. Vi kan også være behjælpelige med bortskaffelse af affaldet.

I samarbejde med Gjern Hotel havde Gjern Natur i maj og juni arrangeret 4 vandreture i og omkring Gjern, hvor der var indlagt poster med små opgaver samt forplejningsposter, hvor Gjern Hotel stod for servering af små retter til børn og voksne.

De mange deltagere blev sendt afsted på forskellige tidspunkter for at overholde afstandskrav, men så man samtidig kunne opleve de samme naturmæssige omgivelser og løse de samme opgaver.

2 ture var mest beregnet for voksne, heraf var den ene en gourmettur, mens der var 2 ture mest for børnefamilier, idet disse ture var lidt kortere og især gik på stier og skovveje. Trods nærheden til Gjern for alle ture, var der alligevel en del deltagere, selv lokalkendte, der kom ud på lokaliteter, de aldrig havde været før. Men det var ikke blot lokale, der deltog i turene, man kom også langvejs fra for at deltage i disse noget usædvanlige ture.

Alle var gode til at vise hensyn og holde afstand, og samtidig komme videre på ruten, så der blev plads til de næste grupper. Stor ros til deltagerne herfra. Uden dette var det ikke muligt at gennemføre turen, og en stor tak til Jens og Lone på Gjern Hotel for et godt forslag og mange gode smagsoplevelser.

Da der var overvældende interesse for at give en hånd med til arbejdsafstningen i Egedalsmosen i maj, blev der etableret 4 hold, der over 2 eftermiddage og aftner hver især sørgede for rydning af uønsket vækst i moseområdet. Bevæbnet med sav eller grensaks samt godt humør blev der fjernet store mængder af især små birketræer, men også små fyrretræer og piletræer måtte lade livet til fordel for porsen, hedelyngen, klokkelyngen og mosebølle. På nuværende tidspunkt er kærulden begyndt at vise sine hvide totter, hvilket især er en følge af, at området har fået mere lys, efterhånden som anden vækst er fjernet.

Mosen er trods en tør forudgående periode, et vådt område, hvilket nogle af deltagerne måtte sande - ikke alle steder slog længden af støvleskaftet til.

Mange tak for hjælpen til alle, der har givet en hånd med. Vi kan se, det nytter. Siden starten på rydningen af mosen er vandstanden steget ca 10 cm i området, hvilket har givet sig udslag i, dels at plankestierne har måttet hæves, men også at der er kommet en forøget vækst af såvel soldug som tranebær. Næste arbejdsdag/aften bliver onsdag den 8. september, hvor det igen går løs med høgenæb og grensakse. Når blot vi kommer over arealet tit nok, bliver bevoksningen ikke større, end det der muligt for menigmand med håndredskaber at gøre en indsats.

Udstyret med kort og en liste over poster begav ca 45 deltagere sig tidsmæssigt forskudt ud i den fine natur i og ved Troldbjerg og Amerika Plantage en søndag i maj. Her kunne man vælge mellem gåruter, løberuter eller cykelruter af forskellig længde og alt efter valg fik man tildelt et antal af

Findveji-poster, der skulle lokaliseres undervejs. Det gav udfordringer både til benene og til hjernen. Vel tilbage ved bålhytten på Troldbjerget var der servering af kaffe og kage. Hele arrangementet var lavet i samarbejde med Gjærn Borgerforening, der havde stået for alt det praktiske.

I juli måned var det igen muligt at lave arrangementer i nogenlunde almindelig udgave, så der blev i samarbejde med Gjærn Borgerforening lavet en walk, talk & eat tur.

I det flotteste sommervejr mødte vi ca. 60 personer op på Gjærn Hotel for at starte turen med en "forret". Herefter var vi klar til at begive os ud på ruten over engen til anlægget, videre mod Amerikavej, Falkenkær og Lille Amerika. Vi nød de blikstille søer, vilde blomster og det herlige sommervejr. Vi fortsatte til Paradiset i Skannerup. Her var der mange, der aldrig havde været. Ved Gjærn Kultur- og Idrætscenter havde Bettina diskret op med et overdådigt kage- og dessertbord. Det blev nydt med god samvittighed efter mere end 5 km på gåben.

At Egedalsmosen kan byde på andet end arbejde, fandt de ca. 30, der mødte op for at lære om snaps og urter, hurtigt ud af. Vejret var ikke med os, det startede med regn, men det hjalp straks på humøret, da Jan Kristiansen serverede en snaps lavet på perikon. På vej ned til Egedalsmosen hørte vi om at bruge friske skud fra grantræer og blade fra birketræer til snaps. Da vi nåede ned til Egedalsmosen, var der igen mulighed for at smage forskellige snaps, der i blandt selvfølgelig porsesnaps, når vi nu var i en porsese. Derefter var der lejlighed til at samle urter og bær i mosen til senere brug. Da vi nåede tilbage, var der flere smagsprøver til tredje halvleg. Her fandt vi ud af formålet med gråbynke, det smager nemlig fantastisk i snaps. Arrangementet var tilbudt som en del af Vores Natur i Silkeborg Kommune, et projekt i forbindelse med DR's 2020 satsning omkring naturen.

For 10. år i træk var der i august mulighed for at deltage i sejlturen på Tange Sø.

35 deltagere mødte ved Ans Sejlklub og blev fordelt i 10 af skippernes både. Vi sejlede over Tange Sø til Lagunen og derefter ind i kanalen mod Tangeværket. Undervejs blev det snakket om løst og fast i bådene. Og spurgte man om hvad vi kunne se langs med søen, fik vi gode svar og beskrivelser. Efter en dejlig sejltur kunne vi nyde medbragt mad og drikke i klubbens nye klublokale.

30 børn og voksne samlede i en septembersøndag masser af forskellige svampe i skovbunden ved Lille Amerika/Gjærn-Skannerup Kommuneplantage. Da plantagen er offentlig ejet, var der mulighed for også at begive sig udenfor stierne, og det var ofte her, de mest spændende fund blev gjort. Vejret havde været perfekt forud for turen, så svampene havde fået tilstrækkelig med fugt til at udvikle sig gennem en længere periode. Efterfølgende gennemgik Peter Lange de mange fund og man kunne få sin kurv checket, så man ikke kom hjem med en giftig svamp.

En aften i oktober skulle det opleves, hvad naturen havde at byde på i mørke. På P-pladsen fik de 35 deltagere refleksveste på inden det gik mod Allinggård. Undervejs fortalte naturvejleder Vibe Søndergaard Jensen i lyset af lygterne. Der var imponerende store træer som sitkagran, eg og bøg, forskellige svampe med deres kendetegn, skvalderkål og lange stendiger med mulige bosteder for diverse små dyr.

Ved Allinggård fik vi en forfriskning og dele af godsets historie fortalt af Vibe og Niels. I mørket fik vi nogle glimt af et fint område med bygninger, park, kanal mm.

Turen fortsatte langs en skrænt ved Alling sø. I lyset af lygterne sås skov med store træer og

svampe. Alle stoppede, slukkede lygterne og lyttede. Endelig hørtes en dyrelyd – en and.

Efteråret bød igen på mulighed for at deltage i livestreamede foredrag fra Århus Universitet og denne gang havde vi valgt 3 foredrag.

Annette Bruhn, seniorforsker i marin økologi, fortalte meget engageret om tang. Tang bruges blandt andet som proteiner til dyr og mennesker, til tørret tang, pesto, tangsalat, til ølbrygning og som smagsforstærker til is.

Professor i biogeokemi Ronnie Nøhr Glud og professor i biogeokemi Bo Barker Jørgensen tog os med ned på dybhavet og fortalte om nyt fra en ukendt verden.

Professor i kvartærgeologi Nikolaj Krog Larsen og professor i geofysik David Lundbek Egholm holdt et spændende foredrag om Grønlands indlandsis.

Det var lidt om årets arrangementer, så selv om der har været en del udfordringer undervejs, har vi sjældent haft så travlt i foreningen, som vi har haft det sidste 1½ års tid. Det har også givet sig udslag i mange nye medlemmer, og Gjern Natur sluttede således 2020 med 385 medlemmer mod 342 i 2019.

Udover arrangementerne har der også været arbejdet bag kulisserne.

Alle stier er med jævne mellemrum blevet slået og vedligeholdt med nye markeringer og skilte og der er blevet renoveret eller udskiftet bord/bænkesæt. Undervejs i dette arbejde kunne vi med glæde konstatere et fund af maj-gøgeurt på Troldbjergstien (i engen), hvor vi ikke tidligere har set denne plante.

Vi har det seneste 1½ års tid også kunnet konstatere en meget større brug af vore stier, forhåbentlig til gavn og glæde.

Ved Troldbjerg fik vi en udfordring med omlægning af en lille del af vores sti, da der var blevet etableret en mountainbikesti oveni stien. Vi fik lavet en ”omkørsel” og det gav mulighed for opsætning af endnu et bord/bænkesæt på et stort åbent areal mellem masser af bregner.

I Egedalsmosen, hvor vandstanden er steget med ca 10 cm, var det påkrævet også at hæve de oprindelige plankebroer over de fugtige områder, så de igen kunne blive farbare uden risiko for våde tær.

I løbet af året havde vi også fået fremskaffet nye skilte til den oprindelige Gjern Tur/Natur-cykelrute, som i sin tid blev etableret af Gjern Kommune. Det er en del år siden, så flere af skiltene var i tidens løb forsvundet, men nu skulle der være opsat så mange skilte, at ruten skulle være at finde igen. Det er en cykelrute gennem det meste af den tidligere Gjern Kommune, i to sløjfer til øst og vest med udgangspunkt i Gjern by. Et kort kan hentes på vores hjemmeside.

Til sidste generalforsamling modtog vi en opfordring til at lægge vore stier på en vandre-app og i løbet af året er nogle af ruternes forløb lagt ind på vandre-app'en Wikiloc, hvor man kan se og følge ruten i terrænet. De sidste stier kommer også på i løbet af kort tid.

I 2020 har vi også udført rydning af Lille Troldhøj, så genvæksten kan holdes nede og lyngen brede sig. Desuden startede vi på arbejdet med at genfinde udsigten fra Lille Troldhøj mod Tvillum Kirke. Det har taget noget tid, men nu er det igen muligt at nyde udsigten fra toppen. Der er også kommet et nyt bord/bænke-sæt på toppen.

Allerede i slutningen af 2020 var vi involveret i Gjern Skoles projekt omkring omlægning af græsarealet foran skolen, her er der nu kommet et par insektvolde, og der er sået frø fra blomster, der har tiltrækningskraft på insekter. Selve etableringen fandt sted i 2021 og det var en fornøjelse af se den iver, eleverne i 1. klasse lagde for dagen, da de fik lov at være "såmaskiner". Her ved en af de allerførste dage af det nye skoleår var eleverne ude at se, hvad der rørte sig i volden og om der nu var nogle insekter.

Vi har også været en smule involveret i arbejdet på Teglværksgrunden i Gjern. I den forbindelse er der også udgivet en folder, Naturen i din have, som vi har været medforfatter til. Folderen kan hentes på vores hjemmeside og ses på plancherne her i hallen i pausen.

Selv om det først er i 2021, Gjern Natur har eksisteret i 10 år, var planlægningen for en aktivitet i den forbindelse allerede i gang sidste år. Bestyrelsen besluttede i anledning af jubilæet at give skolerne i området – 6 skoler i alt – muligheden for at sende deres 5. klasser på en naturoplevelse udenfor skolen efter eget valg. Indtil nu har Gjern Skole, Fårvang Skole samt Klippen i Voel været på tur, de to skoler til Naturkraft ved Ringkøbing, mens den sidste var en tur ved Vadehavscentret og på Mandø. Elevernes skulle før eller efter udflugten arbejde videre med det oplæg, de havde valgt, og eleverne har sendt os de beskrivelser, som I kan se på plancherne rundt om. De sidste 3 skoler havde ikke før ferien haft mulighed for at sende deres elever afsted, men arbejder på sagen.

Hvilke planer har vi for den nærmeste fremtid?

Vi arbejder som tidligere nævnt stadig med projekt insektvold/mere natur i din have, hvor mødet med Laila Sølvager finder sted 3. november.

Vi laver stadig naturpleje, f. eks i Egedalsmosen og håber vi med medlemmernes hjælp den 8. september dels kan få ryddet årets genvækst, men også få en lidt større del af mosen ryddet for træbevoksning.

Vi har til vinter planer om en eller flere chokoladevandring eller noget tilsvarende, hvor vi kommer ud på ruter, som man ikke lige kan komme til dagligt, og vi har flere livestreamings i kommende efterår.

Den 12. september indvier vi en ny adgangsvej til Egedalsmosen, Egedalsstien" så man igen kan komme direkte fra Svostrupvej til mosen. Her byder vi på eftermiddagskaffe og lidt sødt til deltagerne.

Vi er også i gang med at få fremstillet en træskulptur af en trolde, som vi skal have sat op på et egnet sted engang til vinter.

En stor tak til bestyrelse for et konstruktivt samarbejde i årets løb og mange gode input til alternative måder at løse opgaverne på samt en tak til alle Jer, der gennem årets løb støtter os med at tegne medlemskab og til alle de, der også støtter med en arbejdsindsats af den ene eller anden slags eller deltager i et eller flere af vore arrangementer.